

Arbejds miljøekspert dumper gymnasiers trivselsmålinger

Mange gymnasier bruger konsulentfirmaet Ennova, når arbejdsmiljøet på skolen skal undersøges. Men de trivselsundersøgelser, der kommer ud af det, er værdiløse, fastslår ekspert i psykisk arbejdsmiljø.

28. januar 2014 af [Tina Rasmussen](#)

Hovedparten af de trivselsundersøgelser, der bliver lavet på landets gymnasier, er dybest set ubrugelige og lige til at smide i papirkurven.

Kritikken kommer fra Tage Søndergård Kristensen, tidligere professor og en af landets mest anerkendte eksperter inden for forskning i psykisk arbejdsmiljø.

”De fleste trivselsmålinger er fyldt med så mange metodiske fejl, at man ikke kan bruge resultaterne til noget som helst,” siger han.

Størstedelen af gymnasierne bruger færdige koncepter, som private konsulentfirmaer udbyder, når arbejdsmiljøet skal undersøges. Det er firmaer som Ennova, Rambøll og Enalyzer, der står bag nogle af de mest anvendte koncepter.

En rundspørge, som Gymnasieskolen har lavet, viser, at Ennovas trivselsmålingskoncept er et af de mest udbredte på landets gymnasier. Ud af 55 arbejdsmiljørepræsentanter svarer halvdelen, at de bruger et koncept fra Ennova.

Tage Søndergård Kristensen har undersøgt de fleste af de koncepter, der er på markedet. Hans dom er klar: Rapporterne fra Ennova hører til blandt de dårligste.

”Ennova laver stort set alle de fejl, der er muligt, når man laver trivselsmålinger. Resultatet er værdiløst og spild af penge. Desværre er der ingen på gymnasierne, der er klædt på til at vurdere kvaliteten,” siger han.

Meningsløs benchmark

Gymnasieskolen har fået Tage Søndergård Kristensen til at gennemgå en af de trivselsrapporter, som Ennova har lavet for et gymnasium. Rapporten er bygget op omkring en række dimensioner relateret til arbejdsglæde – blandt andet ledelse, samarbejde, det daglige arbejde og faglig og personlig udvikling. Til hver dimension knytter sig en række spørgsmål, som medarbejderne har vurderet på en skala fra 1 til 10. Bagefter er svarene blevet overført til en skala fra 0 til 100.

Ifølge Tage Søndergård Kristensen er skalaen – der er karakteristisk for Ennovas rapporter – misvisende.

”Rapporten bruger en fast skala eller det, man også kalder et fast benchmark, der ikke giver mening. Rapporten viser, at noget er højt, og noget er lavt, men i forhold til hvad? Al erfaring viser, at svarværdierne på forskellige spørgsmål fordeler sig forskelligt på en skala. Derfor kan man ikke sige, at fordi et spørgsmål ligger lavt, så er det der, man skal sætte ind. Tværtimod er spredningen i svarværdierne helt naturlig. Men her gør man den til et problem,” siger Tage Søndergård Kristensen.

Faktum er, at nogle dimensioner altid vil score lavere end andre, påpeger han. I Danmark ligger gennemsnittet for eksempel ret lavt, når det handler om ledelseskvalitet. Dermed kan en arbejdsplads, der bliver målt med et fast benchmark, se ud til at være dårligt placeret, selvom det faktisk er en god placering i forhold til gennemsnittet af danske virksomheder.

Omvendt ligger gennemsnittet i Danmark højt, når det gælder mening i arbejdet – omkring 8 på en 10-pointskala – så her vil en arbejdsplads, der for eksempel scorer 6 og dermed ligger dårligere end gennemsnittet,

alligevel få et plus, når man bruger fast benchmark, forklarer Tage Søndergård Kristensen.

”Når man bruger fast benchmark, er det de samme problemer, der dukker op på samtlige arbejdspladser. Det siger ikke noget om virkeligheden, men kun noget om analysemetoden,” siger han.

Gymnasieskolen har forelagt kritikken for Ennova. I en mail skriver Ennova:

”Det enkelte gymnasium kan for hvert af deres resultater meget præcist vurdere, om noget er højt eller lavt, eller om det er en god placering i forhold til gennemsnittet af danske virksomheder eller endnu bedre i forhold til et gennemsnit for landets gymnasier.”

Ifølge Tage Søndergård Kristensen er det korrekt, at man i rapporten kan se tal for gymnasierne samlet set og arbejdsmarkedet generelt. Men tallene giver ingen mening, fordi der ikke er knyttet en eneste forklaring til dem, påpeger han.

”Man får ikke at vide, hvad disse resultater bygger på, eller hvordan man skal tolke sammenligningerne. Hvor mange gymnasier har deltaget? Hvor forskelligt placerer de sig? Er en forskel på 2 point betydningsfuld, eller er det først, når forskellen er 10 point?”

Statistik og årsager

Ifølge Tage Søndergård Kristensen er der endnu et alvorligt problem med trivselsundersøgelsen.

Ennova har nemlig kombineret det faste benchmark med analyser af statistiske sammenhænge i datamaterialet og i rapporten brugt disse til at udpege potentielle indsatsområder.

”Ennova påstår i rapporten, at der vil være bestemte effekter af bestemte prioriteringer. Men det er funderet på, at statistiske sammenhænge er det samme som årsagssammenhænge, og det er en alvorlig metodisk

fejltagelse. Fordi man finder en sammenhæng mellem to ting, er det ikke ensbetydende med, at den ene er årsag til den anden. At der er en statistisk sammenhæng mellem antallet af æbler og fødselstallet, er jo heller ikke det samme, som at man bliver gravid af at spise æbler,” siger Tage Søndergård Kristensen og fortsætter:

”Og er der en sammenhæng, ved man i øvrigt ikke, hvad der kommer før hvad. Desuden glemmer man, at en statistisk sammenhæng kan skyldes, at der er en bagvedliggende faktor, der påvirker begge dele.”

Hos Ennova mener man, at statistiske analyser er et ”vigtigt input til tolkningen af resultaterne fra en trivselsmåling”. I sit svar skriver konsulentfirmaet videre: ”Vi lægger stor vægt på at understrege, at de statistiske analyser er et hjælperedskab, der skal inspirere i debatten om, hvor der skal ske forbedringer.”

I rapporten står der da også, at de såkaldte prioriteringskort er et ”hjælperedskab og ikke en facitliste over, hvor der skal sættes ind”.

”Men hvert eneste prioriteringskort siger jo, hvad gymnasiet skal prioritere, og hvad effekten vil være, og rapporten er fuld af udtryk som: ”Den største forbedring kan fås ved at øge...” og ”Sådan skabes der større arbejdsglæde”. Det er jo det, gymnasiet har at forholde sig til. Det er et vildledende oplæg til dialog,” siger Tage Søndergård Kristensen.

”Formålet med at kortlægge arbejdsmiljøet er kun at beskrive, hvordan virkeligheden ser ud. Vil man finde årsagssammenhænge, kræver det forskning,” tilføjer han.

I svaret til Gymnasieskolen skriver Ennova desuden, at firmaet langt fra er det eneste konsulenthus, der ”arbejder med statistiske sammenhænge”, og at den ”videnskabelige verden” også bruger denne metode.

Til det siger Tage Søndergård Kristensen:

”Det er naturligvis rigtigt, at man arbejder med statistiske sammenhænge i ”den videnskabelige verden”. Men at forveksle en statistisk sammenhæng med en årsagssammenhæng er en banal fejl, som ingen ordentlige forskere begår.”

Rektorformand: Lav lokal løsning

Formanden for Gymnasieskolernes Rektorforening, Anne-Birgitte Rasmussen, kalder det ærgerligt, hvis analyserne i trivselsrapporterne er årsag til, at skolerne får et forkert udgangspunkt for arbejdet med det psykiske arbejdsmiljø.

”Det er rigtig ærgerligt, hvis skoler kommer til at prioritere forkert og ikke får fokuseret på det mest centrale,” siger Anne-Birgitte Rasmussen, der understreger, at hun ikke har faglig indsigt til at gå ind i den specifikke kritik af de statistiske metoder i Ennovas rapporter.

Rektorforeningen vil ikke tage problemet op og komme med overordnede krav til gymnasierne. Men Anne-Birgitte Rasmussen opfordrer alle landets rektorer til at tage en diskussion af emnet i samarbejdsudvalgene på den enkelte skole.

”Jeg mener, at man bør diskutere, om man er tilfreds med de trivselsundersøgelser, der bliver lavet. Hvis jeg var på en skole, hvor man har købt sig til et system, ville jeg overveje, om man ikke skulle lave sin egen undersøgelse,” siger hun.

Det burde der ikke være nogen problemer i, mener rektorformanden.

”Det er jo muligt at indhente gode råd, blandt andet ligger der forskellige vejledninger på nettet, så det er min vurdering, at man godt kan lave en lokal løsning. Det er så samarbejdsudvalgets opgave at finde ud af, hvad det præcis er, man gerne vil have undersøgt, og få stillet de rigtige spørgsmål,” siger Anne-Birgitte Rasmussen.

Brug for fælles koncept

Spørger man Tage Søndergård Kristensen, bør Gymnasieskolernes Lærerforening (GL) og rektorforeningen gå sammen om at udvikle et fælles koncept, som alle landets gymnasier kan bruge, når de skal lave trivselsundersøgelser.

”Det vil give undersøgelser, der rent faktisk kan bruges, og skabe et overblik. I dag er der ingen, der har overblik over de undersøgelser, der bliver lavet ude på de enkelte gymnasier,” siger han.

En kortlægning af arbejdsmiljøet på samtlige gymnasier vil være et redskab til at skabe læring på tværs af skolerne, forklarer Tage Søndergård Kristensen og understreger, at det sagtens kan ske, uden at man laver ranglister og hænger skoler ud.

”Det kan gøres anonymt. Det afgørende er, at den enkelte skole kan se det samlede billede og sin egen placering. Det kan virkelig være en øjenåbner for en ledelse at se, at arbejdsmiljøet er markant bedre på andre skoler.”

Samtidig vil de to foreninger kunne bruge kortlægningen til at vejlede medlemmer og skoler og finde ud af, om der er fælles udfordringer på tværs af skolerne, som man bør arbejde med politisk, påpeger han.

”Man vil kunne signalere over for omverdenen, at man arbejder målbevidst med at lave en bedre gymnasieskole. At sætte en dagsorden er halvdelen af magten i dagens samfund. Sætter man ikke selv dagsordenen, kommer andre og gør det,” siger Tage Søndergård Kristensen.